

Miljöbilssituationen i Katrineholm

*****

8 stjärnor av 10 möjliga

En granskning av Gröna Bilister

Augusti 2009

Innehåll

Inledning.....	3
Kommunala mål och visioner.....	4
Klimatstrategi – Vision 2010 Katrineholm.....	4
Kommunens bilinnehav	5
Upphandling av transporttjänster.....	5
Utbildning.....	6
Information och stimulans till medborgarna	6
Ekonomisk stimulans vid inköp av miljöbil	6
Ekonomisk stimulans vid användande av miljöbil.....	6
Bilpool och samåkning	7
Kommunala föredömen	7
Bilförsäljning.....	7
Bränsletillgång.....	8
Slutsatser och rekommendationer.....	8

Inledning

Växthuseffekten skenar, med snabba klimatförändringar och allt våldsammare väder som följd. Sverige bidrar till denna utveckling främst genom att trafikens utsläpp av koldioxid ökar. Andra sektors utsläpp har däremot stagnerat eller börjat minska. Statens Institut för Kommunikationsanalys (SIKA) har beräknat att trafiksektorns koldioxidutsläpp kommer att öka med 10 procent till år 2010, jämfört med år 1990. Om trafikens utsläpp istället hålls oförändrade, innebär det enligt samma källa att Sveriges totala koldioxidutsläpp minskar med nio procent.

EU har två konkreta mål med bäring på transporter med personbil:

1. Använd mängd förnyelsebara drivmedel ska 2010 uppgå till minst 5,75 procent av den totala marknaden för drivmedel.
2. Det genomsnittliga utsläppet av fossil koldioxid från personbilar ska 2010 vara max 120 g/km.

Varje land har ett ansvar att leva upp till målen och målen bör också gälla för det lokala miljöarbetet. Riksdag och regering har också slagit fast att det finns ett sektorsansvar, innebärande att även trafikens koldioxidutsläpp måste minska. Detta är desto viktigare eftersom trafikens utsläpp utgör en betydande andel av de sammanlagda koldioxidutsläppen.

År 2002 gjorde Katrineholm en stor inventering av utsläppskällorna i kommunen. Det visade att transporterna utgjorde hela 56 % av de samlade utsläppen av koldioxid i kommunen. Med detta som grund skapades Vision 2010 som sätter upp mål för minskade utsläpp av växthusgaser i Katrineholm.

Enligt RUS ökade inte de totala utsläppen av koldioxid i Katrineholms kommun nämnvärt. Utsläppen ligger konstant på cirka 5,7 ton per invånare mellan åren 1990 och 2007. Transportsektorns utsläpp *ökade* dock från 1,9 ton till 2,3 ton per invånare.

Bilismen orsakar stora utsläpp även av andra ämnen som är skadliga för miljö och hälsa. Det rör sig bland annat om kväveoxider, kolväten, marknära ozon och partiklar. Dessa ämnen kan ge upphov till allergier, cancer och skador på växtligheten. Bullerrelaterad stress är ett annat problem med vägtrafiken som är värt att nämna.

Gröna Bilister granskar vilket ansvar kommuner tar för att minska bilismens miljö- och hälsopåverkan, kombinerat med en granskning av andra tongivande aktörer inom kommunen. Granskningen tjänar som vägledning för de lokala aktörer som vill bidra aktivt till ett bättre lokalt miljöarbete inom bilismens område.

Anders Forsare
Gröna Bilister

Kommunala mål och visioner

Kommunala mål för trafikens miljöpåverkan innebär inte i sig någon miljöförbättring – det är praktisk handling som räknas och som Gröna Bilister betygsätter. Men vi presenterar ändå de relevanta kommunala målen, eftersom de har betydelse för:

- Medborgare som kan begära att målen uppfylls.
- Miljöengagerade politiker och tjänstemän som kan hänvisa till antagna mål för att driva igenom en miljöriktig trafikpolitik.
- Oppositionspolitiker som kan bevaka att den politiska majoriteten uppfyller avgivna löften och politiskt beslutade åtgärder.
- Journalister som kan kritiskt granska om beslutade mål uppfylls.

Klimatstrategi – Vision 2010 Katrineholm

Bland det som har relevans för transportsektorn märks:

- Genom att fortsätta bygga ut gång- och cykelvägnätet i kommunen samt uppmuntra till minskade transporter kan klimatrelaterade gaser reduceras ytterligare.
- Genom att fortsätta efterfråga fordon som drivs med förnybara energislag kan Katrineholms kommun påverka tillgången på både fordon och förnybara bränslen i regionen.
- Genom utbildning t.ex. i sparsam körning kan bränsleförbrukningen minskas. Informationskampanjer från kommunens energirådgivning om sparsam körning samt förnybara bränslen avses ingå som en del i kommunens klimatinvesteringsprogram.
- En förbättrad kollektivtrafik, uppmuntran till samåkning och cykling m.m. minskar trafiken. För tillfället så finns en bilpool i kommunen. Insatser görs för att skapa ytterligare (minst) en bilpool i kommunen.
- För att öka cykelanvändandet bör cykelbanor anläggas ut till de mindre tätorterna som t.ex. Forssjö, Strångsjö och Valla. Cykelbanor bidrar också till ett säkrare trafikklimate.
- Kommunen ska fortsätta att verka för en ökad produktion av biogas i kommunen. Kommunen ska verka för en utökning av antalet tankstationer med förnybara drivmedel.
- 2010 ska minst 10 % av användningen av drivmedel för fordon utgöras av förnybara bränslen.
- 2010 ska 70 % av de personbilar som används av kommunala förvaltningar ska drivas med förnybara bränslen.

Kommunens bilinnehav

Kommunens eget bilinnehav är av stor betydelse för bilismens totala miljöpåverkan i kommunen, bl.a. för att:

- Kommunen kan vara föregångare i inköp av miljöbilar och då stimulera den lokala bilhandeln att ta hem och marknadsföra dessa bilar.
- Kommunen köper tillräckliga volymer bilar för att komma förbi ”hönan och ägget situationen”; privatpersoner kan tvingas avstå från att t.ex. köpa en etanolbil därför att det lokalt saknas tankmöjligheter, men kommunen kan med sina fordon stimulera fram att det etableras sådana tankmöjligheter. Exempelvis har OKQ8 angett att de vid drygt tio etanolbilar på en ort är beredda att erbjuda etanoltank.
- Kommunen servar normalt sett sina bilar föredömligt, innebärande att det efter ett par år kommer ut miljöbilar i gott skick på andrahandsmarknaden.

Katrineholms kommun, inklusive kommunala bolag, förfogar över totalt 102 personbilar varav 69 stycken är miljöbilar. Av dessa är hela 49 stycken biogasdrivna, 13 st. etanol-drivna och 7 stycken är snåla dieselbilar. Andelen miljöbilar är således 68 %.

Vid inköp av bilar väljer Katrineholm i första hand bilar som drivs på gas. Är det besvärligt med tanke på möjligheten att tanka väljer man andra drivmedel men ändå alltid miljöbilar!

Inga förmånsbilar finns inom kommunen. Gröna Bilister ser detta som positivt, eftersom förmånsbilar kan ses som ett sätt att uppmuntra till onödigt bilkörande.

Upphandling av transporttjänster

Genom att ställa miljörelaterade krav när kommunen upphandlar transporter, kan kommunen till en mycket låg kostnad stimulera fram en positiv utveckling. Då t.ex. färdtjänst och skolskjuts vanligen körs av taxibolag, får kraven dessutom effekter på sektorer som kommunen normalt sett inte påverkar. Miljöeffekten blir dessutom stor, eftersom dessa fordon kör väsentligt mer än genomsnittsbilen – en taxibil motsvarar uppemot tio privatägda bilar vad gäller körsträcka och utsläpp.

Vid upphandling av färdtjänst och skolskjuts kräver Katrineholm minst miljöklass 1 när det gäller bränsle och HA-fria däck. Således ställer man inga krav på att förnybara bränslen används av de företag som levererar transporttjänster till kommunen. Sådana styrmedel används av flera andra kommuner, t.ex. Göteborg och Kristianstad.

När det gäller transporter av varor brukar Katrineholm ställa krav på samordnade transporter. Färre transporter inom kommunen gagnar miljön.

I vår undersökning verkar intresset för miljötaxi lågt. Kommunen skulle kunna arbeta för fler taxibilar med miljöbränsle. Många taxibolag idag kör alltmer på biogas mycket beroende på att det idag finns många alternativ på personbilar som drivs med gas.

Utbildning

Många trafikskolor erbjuder kurser i bränslesnål bilkörning. Kursernas effektivitet har undersökts bland annat av Vetlanda kommun. Det visade sig att utbildningen av deras anställda minskade bränsleförbrukningen med 10 – 15 % på lång sikt.

Katrineholms kommun har utbildat cirka 25 personer i bränslesnål körning.

Centrala Trafikskolan i Katrineholm erbjuder kurser i Ecodriving.

Information och stimulans till medborgarna

Huvuddelen av trafikarbetet genomförs inte av kommunen eller leverantörer, utan av kommunens medborgare. För att minska denna del av trafikens miljöproblem, är det viktigt att stimulera medborgarna att göra rätt. Det innebär bl.a. att:

- Medborgarna bör stimuleras att köra miljöbil.
- Medborgarna bör stimuleras att tanka förnybara bränslen.
- Medborgarna bör informeras om hur man kör snålt och miljövänligt.

När Gröna Bilister har granskat landets kommuner, har vi huvudsakligen funnit följande typer av stimulans till medborgarna:

- Ekonomisk stimulans vid inköp av miljöbil, t.ex. delfinansiering av merkostnaden för gasbil eller bränslecheck.
- Ekonomisk stimulans vid användande av miljöbil, t.ex. gratis parkering.
- Information till medborgarna såsom miljöbilsvisningar, nyhetsbrev etc.
- Utbildning till medborgare, t.ex. i sparsam körning
- Kommunala företrädare som goda föredömen

Ekonomisk stimulans vid inköp av miljöbil

Katrineholms kommun har KLIMP-bidrag som subventionerar merkostnaden vid inköp av biogasfordon.

Ekonomisk stimulans vid användande av miljöbil

Gratis parkering för miljöbilar finns bland många kommuner dock inte i Katrineholm. Det är istället gratis parkering för samtliga bilar i centrala Katrineholm med hjälp av s.k. P-skiva.

Bilpool och samåkning

Studier har visat att man i medeltal minskar sitt bilåkande med ungefär 50 procent när man går med i en bilpool, och en bilpoolsbil ersätter mellan åtta och tolv privatägda bilar¹.

I Katrineholm finns inte någon bilpool att tillgå för allmänheten. Inom kommunen har det dock funnits fram till månadsskiftet maj-juni en kommunal bilpool på sex (6) bilar. Den har avvecklats vilket förbryllar Gröna Bilister. Det verkar inom kommunen råda olika uppfattningar om bilpoolens lönsamhet. Däremot finns det en bilsamordning inom kommunen som sköter verkstadsbesök, försäkringar med mera. Denna samordning har bidragit till kommunens relativt höga andel miljöbilar inom kommunen.

Kommunala föredömen

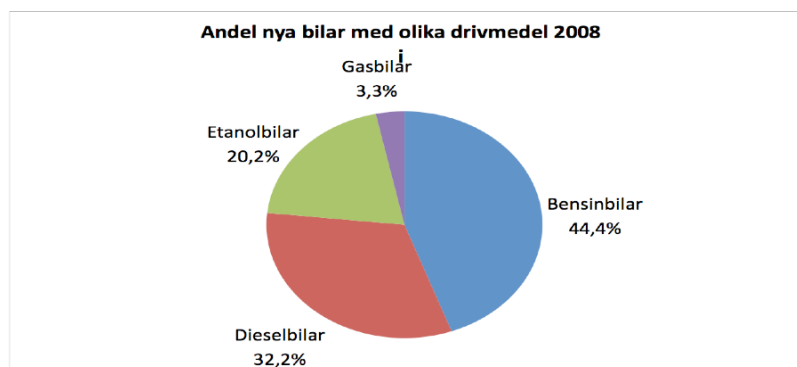
Ett sätt för kommunledningen att visa sitt miljöengagemang är att själva köra miljöbil. På så sätt blir de också förebilder för kommuninvånarna. I Katrineholm kör ingen i kommunledningen miljöbil privat.

Bilförsäljning

Andelen miljöbilar som säljs i Katrineholm ökar. År 2007 var andelen 12,5 % och år 2008 var den 31,1 %. Katrineholm ligger dock efter riket som helhet. Här var siffrorna 17,6 % respektive 33,3 %. Under januari till april i år har andelen nyregistrerade miljöbilar i Katrineholm stigit till hela 44,9%. Med denna siffra placerar sig Katrineholm betydligt högre än riksgenomsnittet på 35,3%.

Ökningen av andelen miljöbilar bidrog till att de fossila koldioxidutsläppen från nya bilar minskade från 171 g/km till 151 g/km från år 2007 till år 2008. (Siffrorna är beräknade utifrån livscykelanalys av bränslena.) Siffrorna är dock över riksgenomsnittet och placerar Katrineholms kommun så lågt som på plats 125 i ligan av kommuner med lägst utsläpp från nya bilar.

Räknat per bränsle var 8 % av de sålda personbilarna etanolbilar och 0,7 % gasbilar år 2007, medan siffrorna steg till 20,2 % etanolbilar och 3,3 % gasbilar under år 2008. Fördelningen per bränsle såg då ut som följer:

En nedslående siffra är att *ingen* gasbil såldes till fysisk person i Katrineholms kommun under 2008.

¹Se t.ex. <http://www.bilpool.se/index.jsp>.

Bränsletillgång

För att miljöbilen som kan tankas på förnybara bränslen ska ge någon faktisk miljövinst, är det givetvis nödvändigt att den inte tankas med bensin eller diesel. De flesta miljöbilar erbjuder denna möjlighet, oavsett om de är avsedda att köras på etanol, gas eller RME (rapsmetylester). Kommuner kan aktivt medverka till att tankställen etableras, dels genom att själva stå för ett tillräckligt underlag för att något bensinbolag ska erbjuda sig att sälja bränslet (gäller vanligen etanol), dels genom att själv tillverka bränslet (gäller vanligen biogas).

I Katrineholm finns ett tankställe för biogas. Macken är numera placerad i Rosenholm vilket gör tankning av biogas mer lättillgängligt. Kör du etanolbil är det lätt i Katrineholm. Du kan tanka E85 på åtta (8) olika tankställen.

Biogas har man kunnat tanka i Katrineholm sedan 2003 och snart kan man även tanka lokalt producerad gas, troligen efter sommaren 2009. Utbyggnad och drift sker i samarbete med Katrineholm Energi och Svensk Biogas. Idag transporteras fordonsgasen med lastbil från bl.a. Norrköping.

Slutsatser och rekommendationer

Katrineholms kommun får betyget 8 av maximala 10 från Gröna Bilister.

Bland det positiva i arbetet för att minska bilismens miljöpåverkan märks:

- Den mycket höga andelen miljöbilar i kommunens egen bilflotta
- Den målmedvetna satsningen på produktion av biogas med uppgradering till fordonsgas
- Kommunens avsaknad av förmånsbilar

Gröna Bilister presenterar sex huvudsakliga rekommendationer till Katrineholms kommun:

1. Målet att 70 % av personbilarna ska drivas med förnyelsebart bränsle 2010 kan kanske uppnås. Idag är andelen 60 %. Sätt högre mål i framtiden!
2. Ta ett rejält grepp om bränslesnål körning i kommunen. Erfarenheter från andra kommuner visar på positiva resultat.
3. Gynna användandet av förnyelsebara bränslen vid upphandling av transporttjänster.
4. Arbeta för införandet av en bilpool som även är tillgänglig för allmänheten.
5. Förbättra informationen om miljöbilsrelaterade frågor på hemsidan.
6. Uppdatera den befintliga resepolycyn. Linköping har en omfattande policy som kan inspirera.

Denna rapport är framtagen av Gröna Bilister och är baserad på enkätsvar från Katrineholms kommun, företrädd av Lennart Söderström, på självständiga granskningar av kommunens dokument samt på samtal med andra aktörer. För ytterligare information, kontakta Anders Forsare, anders.forsare@gronabilister.se. Se även <http://www.gronabilister.se>.